

Ogledalo in okno.

Foto: Franjo Bahovac, Samobor, 1890–1910 (hrani Josip Horvat)

Smetar.

Foto: Franjo Bahovac, Samobor, 1890–1910 (hrani Josip Horvat)

RAZSTAVA FRANJA BAHOVCA: PRIZORI IZ PRETEKLOSTI

Galerija Avla NLB, Ljubljana, 17. januar–14. marec 2013

Franjo Bahovac (1851–1924) je bil rojen v Samoborju in je bil eden tamkajšnjih najbogatejših in najuglednejših meščanov. Ta privilegij mu je omogočilo družinsko trgovsko podjetje, ki ga je nasledil in pozneje znatno razširil. Živel je v veliki družinski hiši v samem mestnem jedru in se sicer amatersko, a strastno ukvarjal s fotografijo. Njegova zapuščina, ki obsega več kot petsto fotografij, je bila pred desetletjem odkrita povsem po naključju in je sedaj del zasebne zbirke. Dragocenost v njej so v posebni stereografski tehniki posnete fotografije.

Za začetek povejmo, da je stereofotografija izum Davida Brewsterja iz srede 19. stoletja. S pomočjo preproste optične naprave omogoča iluzijo pretvorbe dvodimenzionalne fotografske slike v trodimenzionalno prostorsko iluzijo. Stereofotografija (danes bi jo imenovali 3D fotografija) je bila izjemno priljubljena v obdobju med letoma 1860 in 1920. Kot pripomoček pri topografskem snemanju terena in določanju taktike na bojiščih se je veliko uporabljala tudi med prvo svetovno vojno (internetni vir).

Fotografski medij je na prehodu iz 19. v 20. stoletje postal tehnološko in finančno dostopen višjemu in srednjemu družbenemu sloju, fotografske podobe pa so postopoma oblikovale novo vizualno kulturo. V povezavi z njo naj omenimo, da je

v kontekstu raznih evropskih integracij Bahovčeva fotografija tehten prispevek k evropski pripadnosti nekega mesteca na »daljnem Balkanu«. Ta prispevek pomeni zlasti kulturo, ki jo danes od vsepovsod načenjajo tuja in domača nakupovalna središča in medijski populizem.

Kultura je identiteta, Bahovac pa je k tej identiteti nadvse pomembno prispeval,

pojasni Želimir Koščević (programski svetovalec samoborske galerije Lang, op. a.), ki je oživel razstavo, o kateri teče beseda. Protagonista predstavljenih del je medij zanimal zgolj kot sredstvo za ustvarjanje podob. Zelo zgodaj je pravilno dojel, da medij ni sporočilo. Pomen fotografskih podob, in s tem tudi njegovih, je v njih samih – takrat, pred sto leti, kot tudi danes. To se torej ni spremenilo, česar pa ne moremo trditi za ustvarjalce fotografij. Moramo se namreč zavedati, da so bili v Bahovčevih časih fotografi redki in so tako rekoč veljali za čarovnike, kar ni presenetljivo, saj je njihovo delo mejilo na magijo. Brez pretiravanja lahko rečemo, da je bilo še v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja fotografiranje na neki način res čarobno. Fotograf in profesor Dragan Arrigler me je poučil, da je dandanes vse drugače.

Za primer navedimo aktualne demonstracije, katerih se je po nekaterih ocenah udeležilo 20.000 ljudi, med temi približno polovica fotografov. Vsa stvar je bolj ali manj izgubila čar. Kolikšno veselje se skriva v tem, da posnameš nekaj, kar hkrati fotografira še 9.999 drugih fotografov?

Vešči amaterski fotograf se s stereoskopskim aparatom kakopak posveča prijetnejši, razmeroma široki tematiki, ki se popolnoma ujema z dinamiko njegovega zasebnega življenja; vanj ne lovi le krajevnih krajin Samoborja, temveč ga kot spremljevalca s sabo nosi tudi na bližnja in daljna potovanja. Koščević je prepričan:

* Sandra Jazbec, univ. dipl. etnol. in kult. antrop., doktorska študentka na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 1000 Ljubljana, Medvedova 12, E-naslov: sandranthropologinja@gmail.com

Otroška radost.

Foto: Franjo Bahovac, 1890–1910 (hrani Josip Horvat)

Zanj ima vse enako vrednost: tako samoborski meščani in kmetje, mestno središče Samoborja, Zagreb, Dunaj, London, Praga, Trst, kot ne nazadnje tudi avenije New Yorka, kjer njegovo pozornost pritegujejo predvsem preprosti ulični prizori. Vse to nikakor niso tako imenovane »turiistične« fotografije, temveč so mojstrsko izbrani, z ozračjem prežeti motivi z odmerjenimi plani in – to preseneča – zelo skrbnim kadriranjem. Brez dvoma lahko rečemo, da je vse, kar je Josip Horvat (lastnik zasebne zbirke Bahovčevih fotografij, op. a.) rešil in ohranil, izjemno obogatilo hrvaško fotografsko dediščino.

Izbrani medij je Bahovac uporabljal povsem svobodno in je posledično sleherna nova fotografija nastala z zanimanjem in na podlagi čutenja, ne naročnikovih želja. Šlo je torej za intuitivno uporabo medija in naprave v lastno veselje ter za delitev tega veselja z zelo ozkim krogom ljudi. Nadalje je opazna Bahovčeva veščina, da v pravem trenutku ujame tako ozračje v prostoru kot trenutek v času. Skoraj z vsako fotografijo dokazuje, da je človek svojega časa ne samo po meščanskem habitusu, temveč tudi po kulturi opažanja. Pa vendar se ta ne more enačiti s stvaritvami

V raju 3.

Foto: Stojan Kerbler, Haloze, 1975 (hrani avtor)

vrhunskih fotografov, denimo s tistimi, pod katerimi je podpisan Stojan Kerbler. Kerbler se sicer posveča ruralnemu okolju, a me je raziskovanje Bahovčeve *Otroške radosti* (1890–1910) spomnilo prav na njegovo podobo *V raju 3*, 1975. Sicer s časovno razliko, a tako prva kot druga prikazujeta očarljivost otroškega življenja. Razliko pa je treba iskati še nekje drugje; v prvem primeru imamo pred očmi dober posnetek, narejen z občutkom, v drugem pa presežno vrednost vizualne upodobitve – umetnost. Kerblerjeva fotografija je izjemno močna ter prepričljiva s svojo domačo pristnostjo in se kratkomalo naseli v nezavedno subtilnega gledalca, ali, kot poglobljeno razmišlja Janez Dobeic: »Kerblerjevi prikazi zgrabijo kot molitev ali kletev. /.../ To so v po eno sliko vtisnjene usode.« Skratka, vsemu navkljub je treba ločiti med solidnim in vrhunskim. Vrhunska fotografija je tista, ki človekovemu spominu »sledi« še dolgo potem, ko zapusti prag galerije. Avtorica pričujoče ocene je Avlo NLB zapustila s spoznanjem, da so Bahovčevi utrinki iz preteklosti za amaterskega fotografa brez kakršnih koli umetniških ambicij s svojo dokumentarno, estetsko in poetično vrednostjo zelo prijetni.

Vira

DOBEIC, Janez: Fotografska romantika admira. *Delo*, 3. februar 1972, 20.

Internetni vir: Foto galerija Lang; http://fotogalerija-lang.com/izlozba_bahovec.html, 22. 2. 2013.